

| NOVOSTI |

Virtualni western na dlanu: od apstraktne slobode do afektivne mrežne mobilizacije

AEM istraživanje – što ljevica može naučiti od desnice, II. dio

Vid Jeraj

20. studenoga 2025.

Koliko je digitalna politika postala opasna i stvarna, svjedoči i medijski meteor koji je uzburkao globalnu političku klimu ovoga ljeta – ubojstvo dotad relativno nepoznatog influencera Charlieja Kirka. Postao je žrtva vlastitog aktivizma vezanog uz proširenje prvog amandmana kao prava na oružje, pokazujući kako se virtualni angažman u trenu može pretvoriti u tragičnu, fizičku stvarnost. Time je politička komunikacija današnjih mlađih i apolitičnih generacija ključno promijenila svoju platformu: razgovor se više ne vodi u tradicionalnim medijima, već u kratkim, vertikalnim formatima poput Instagram *reelsa* i TikTok videa. Ovi medijski mikro-narativi predstavljaju novi estetski sustav koji utječe na afekt, autorstvo i samu percepciju stvarnosti, rušeći tradicionalne filmsko-teorijske koncepte.

Ovaj šokantni primjer, gdje je viralni video postao prologom stvarnog nasilja, zahtijeva dublje razumijevanje formata. Nije slučajno da se vertikalna politika oslanja na estetiku kratkoće, način na koji se Instagram i TikTok grade na vizualnom i emotivnom planu direktno crpi iz ranih filmskih teorija. Kao u agitpropu Sergeja Ejzenštajna, gdje se montaža koristila za izazivanje političkog šoka, tako i “kamera iz ruke” i interakcija s ritmom ulice stvaraju *show-and-tell* učinak. Očit je trag dokumentarista poput braće Lumière – snimke bilježe “vječnu stvarnost,” isporučujući afektivni šok i kompleksni *punch-line* u kojem se fabula potpuno gubi. Politička poruka posreduje se kroz

najjednostavniji konflikt i izravnu osudu ili pohvalu, stvarajući klimu trenutne, ali često plitke mobilizacije.

Ovaj hipertrofirani vizualni jezik, koji namjerno uništava složenost naracije u korist trenutnog *punchlinea*, savršeno se nadovezuje na ono što politologinja Chantal Mouffe opisuje kao politiku antagonizma. Mouffe tvrdi da je bit politike stvaranje nepomirljive granice između “nas” (*the people*) i “njih” (*the enemy*), a možemo kroz fusnotu dodati da bi nekakav format, nazovimo ga „v-westernom”, kao westerna s virtualnim i vertikalnim oruđem u ruci njezina ideal-forma. I da je kao i u svakom westernu, riječ o uspostavi granice, za čiju konstrukciju vertikalni formati predstavljaju idealno oružje. Zbog svoje kratkoće i oslanjanje na afekt, oni eliminiraju prostor za agonizam – kompleksnu, nijansiranu raspravu i umjesto toga isporučuju čistu antagonističku identifikaciju. Politička pitanja svode se na binarni moralni izbor: jesi li za ili protiv? Koristeći brze rezove, dramatičnu glazbu i izravnu optužbu, takav „v-western” automatski pozicionira gledatelja u tabor “nas” i potiče ga na trenutačnu, emotivnu mobilizaciju protiv “njih,” ne zahtijevajući pri tome nikakvo kognitivno ulaganje ili razumijevanje konteksta.

Chantal Mouffe je politička filozofkinja koja predaje na Westminsterском univerzitetu u Londonu. Sama i/ili s Ernestom Laclauom potpisala je neke od najutjecajnijih knjiga iz područja političke i socijalne teorije, poput „Hegemonija i socijalistička strategija” (1985), „Demokratski paradoks” (2000) ili „Agonistika: političko promišljanje svijeta” (2013), savjetovala je niz predsjednika ili političkih vođa s francuske, španjolske i južnoameričke ljevice. U izdanju Multimedijalnog instituta, objavljena joj je knjiga „Prema zelenoj demokratskoj revoluciji: lijevi populizam i moć afekata”, u prijevodu Hane Dvornik, kojom je Mouffe postavila pitanje što je to što danas mobilizira građane i aktiviste u suvremenim društvenim pokretima, s posebnim osvrtom na ekološke pokrete i prosvjede? Koji su afekti odnosno strasti uključene u taj angažman, pogotovo kod mladih? S obzirom na to da autorica ističe puno veću ulogu strasti od “razuma” u današnjem političkom angažmanu, zadatak vidi u njihovu preispitivanju i artikulaciji u kontekstu današnjeg neoliberalizma. U razgovoru s Danijelom Dolenc, u zagrebačkom je MSU-u Mouffe raspravljala o prijedlozima za preobrazbe demokratskog života u kontekstu pojave pandemije i ekološke krize.

U tom kontekstu, gdje se zadatak lijevog populizma vidi u artikulaciji strasti protiv neoliberalizma, ekološki pokreti i prosvjedi mladih postaju primarna točka mobilizacije. Mouffein naglasak na kolektivnom afektu, a ne na pukom “razumu”, usmjerava pažnju na duboku egzistencijalnu anksioznost koja proizlazi iz krize našeg planetarnog “doma”. Upravo ta sirova, bazična strast za opstankom i traženjem osjećaja pripadnosti (doma) u nestabilnom svijetu postaje gorivo za digitalnu mobilizaciju, ali i točka kapitulacije pred novim mikro-politikama javnog prostora. Jer, dok mlado apolitično političko tijelo traži autentičnost i dom putem vertikalnih medija, sam taj medijski ekosustav uspostavlja sustav kontrole gdje se čovjek koji koristi društvene mreže više ne osjeća

“kod kuće”. Vertikalni sustav nadzora penetrira u područje intime ne samo kao posrednik slike, već kao entitet koji sustavno prisluškuje i preslaguje “narative”.

Disbalans današnjice na koji se ovo odražava dolazi iz činjenice da vlast više nigdje ne čuje narod, bez obzira tko je na vlasti, ona ih ignorira. „Što je danas materijalizam, to je glavno pitanje? U svakom sukobu ljudi umiru, i u izraelsko-palestinskom, kao i u Ukrajini. Ima ljudi koji su ubijeni samo za WhatsApp, da njihovi najbliži u razgovoru čuju ili dijele kako se ubijaju ljudi. To već postoji kao dio načina na koji doživljavamo materijalizam. Načini komunikacije su toliko usađeni u naše načine života, da su isto materijalni kao kad uzimaš čašu”. U društvenom smo centru za društveno-politički aktivizam Začin u Beogradu, osnovanom 2020. godine, kod radničke aktivistice i kustosice Noe Treiser.

Noa Treiser

Razgovor nam se obratio na tumačenje političke mobilizacije s refleksijom na godinu dana beogradskih protesta. Od 2011., Treiser djeluje u okviru udruženja i platforme za samo-

obrazovanje „Učitelj neznalica i njegovi komiteti“ iz Beograda. „Time je vlast postala toliko apstraktna za naš dohvat ruke, da postoji samo – kao viša sila... Liberali najavljuju kako će oni sve promeniti, ali kad se kaže da ćeš promeniti sistem, značilo bi da ćeš promeniti sistem upravljanja. Da li je to politika kad se samo izmenjuju ljudi na vlasti? Mislim da društvene mreže i novi mediji nisu ništa promenili... Ako se sećaš, prvo se proširilo s Obamom, više je slušao narod, dobio podršku i mnogo malih donacija. Ali, kad je došao na vlast, postao je potpuno neoliberalan. Isto s arapskim prolećem, svi su izišli na ulice, ali rezultati su...

Ne vidim da se nešto promenilo, kapitalizam je samo nastavio svojim putem, sve je centraliziraniji. A nove tehnologije su dale moć iluziji slobode. Demokratski uticaj naroda na vlast je smanjen, ne mislim da je to rezultat novih tehnologija. Imali smo dovoljno vrsti pobuna, da se već može reći da olakšava mobilizaciju i pojačava pobunjenost, ali reakcija je vlasti sve manja i manja. Represija je uvek bila i uvek će da bude... Na kraju su studenti koji protestuju po beogradskim ulicama i koji su pravili blokadu, prihvatili da učestvuju u toj igri, da traže nove izbore i da učestvuju na izbornim listama – oni prave svoje liste”, zaključuje Treiser.

Prijelaz s analize politike antagonizma Chantal Mouffe na nove mikro-politike javnog prostora neraskidivo je vezan uz temeljni sukob materijalnog i apstraktnog u definiciji slobode i pripadnosti. U svom kratkom tekstu “Kritika filozofije hitlerizma” (1934.), Emanuel Levinas optužuje liberalizam da je pojam slobode postavio kao previše apstraktan i nematerijalan, čime je otuđio široke slojeve populacije, čineći ih prijemčivima za visceralni, “materijalni” poziv totalitarizma. Ovaj se obrazac ponavlja u neoliberalnom dobu: dok je formalni *građanski identitet* apstraktan i oslabljen, a ekosustav – naš primarni “dom” – ugrožen, javlja se duboka potreba za opipljivom pripadnošću. Vertikalni ekosustav društvenih mreža taj problem ne rješava, već ga simulira: on stvara iluziju intimnog, vizualnog “doma” kroz algoritmiziranu personalizaciju, dok istovremeno provodi totalni nadzor orvelijanskim preslagivanjem “narativa” i podataka. Čovjek se više ne osjeća “kod kuće” u tom javnom prostoru, jer je granica između stvarnosti i virtualnosti, a time i građanskog identiteta, izbrisana.

Apolitično političko tijelo mladih mobilizira se upravo na toj afektivnoj pukotini. Budući da se apstraktna politika kompleksnih zakona i ekonomskih reformi čini dalekom i neefikasnom, mobilizacija se pomiče na područje čistog afekta i etičke geste. Strast za promjenom, koju Mouffe ističe kao ključnu nasuprot “razumu” u postavljanju “lijeve demokratske revolucije”, hvata se vertikalnim i lako djeljivim vizualnim formama. Slučaj Zohrana Mamdanija u New Yorku paradigmatičan je primjer redefiniranja političkog diskursa. Mamdani, predstavljajući socijalističke ideje, nije pobijedio samo na temelju apstraktnog političkog programa, već koristeći viralni, *materijalni* vizualni jezik društvenih mreža. Njegova kampanja je apstraktne ciljeve pretvorila u opipljive, lako djeljive slike *identiteta* i *antagonizma* – mi kao progresivna baza protiv njih tj.

etabliranog političkog stroja. Ovo pokazuje da je uspješna mrežna mobilizacija danas ovisna o prevođenju složenosti u moralno binarni, afektivni i vizualno pamtljiv format, što je logična konzekvenca politike antagonizma u dobu hiper-personaliziranog nadzora. Posljedice ovakve polarizacije su rast ekstremističkih gesti i mrežnih kretanja, gdje svaka optužba ili gesta postaje globalni “trend”.

Kako se ovaj globalni fenomen prelijeva na lokalne primjere? S obzirom na to da su naša “mrežna” kretanja i trendovi usmjereni isključivo na vizualni i afektivni angažman, postavlja se pitanje konkretne primjene. Redovitom profesorom Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, s Odsjeka za kulturalne studije, dr. sc. Hajrudinu Hromadžiću s FPZ-a, kao stručnjaku s područja medijskih studija, obraćamo se s ključnim pitanjem – koji bi točno lokalni primjeri političke komunikacije u Hrvatskoj ili regiji dijelili vizualno privlačan i lako djeljiv sadržaj memeova, vertikalnih video-zapisa, infografike s visokim afektivnim nabojem u svrhu mobilizacije korisnika društvenih mreža, s ciljem njihova usmjeravanja u političku podršku? Koji vizualni kodovi najefikasnije pretvaraju apstraktne političke teme u materijalno opipljivu, binarnu afektivnu gestu potrebnu za pobjedu u novim mikro-politikama?

Hajrudin Hromadžić

„Opće je mjesto teza da je danas gotovo pa nemoguće dobiti izbore bez investiranja u dobro osmišljenu i provedenu kampanju na tzv. društvenim mrežama. Obično se takva teza potkrepljuje demografskom varijablom, kako najmlađe generacije današnjih glasača bivaju skoro pa isključivo nagovorene i interpelirane putem takvih medijskih platformi. Takve tvrdnje teško je odbaciti, no one mogu biti plauzibilne tek kada ih se smjesti u šire pripadajuće kontekste, prvenstveno ekonomsko-političkog profila. Ne bi pokojni Kirk kao ikona američke krajnje desnice napravio ništa u smislu svoje popularnosti i utjecaja, bez ogromne financijsko-organizacijske infrastrukture koju su mu omogućili bogati

radikalni američki evangelisti”, smatra dr. sc. Hromadžić. „Odlično izvedena kampanja novog njujorškog gradonačelnika Mamdanija je pak uključivala i čak 100 tisuća volontera. To je primjer uspješne političke akcije koja je kombinirala sve spektre društveno-političkog i medijskog svijeta, kako one klasične, socijalne, tako i novomedijske.”

Kada je pak u pitanju problemska dilema što i kako ljevica može naučiti od desnice u vezi s ovim trendovima, to je za ljevicu višestruko sklizak teren, dodaje. Po jednoj strani zato što bi se ljevica trebala, shodno svome vrijednosnom profilu, kloniti jeftino manipulativnog populizma

karakterističnog za desnicu. Drugo, ljevica bi uvijek morala biti kritična spram onog što bi se najopćenitije moglo nazvati ideologijom spektakla kao klasičnog rezultata kapitalističkih kulturnih industrija, pa tako i medija i društvenih mreža. A istovremeno je to, u ovako medijski konstruiranoj društveno-političkoj stvarnosti, sve teže, ako ne i nemoguće izbjeći. “Na primjeru hrvatske ljevice problem je recimo recentno vidljiv u tzv. domoljubnim kampanjama na platformama i društvenim mrežama koje su pokrenuli SDP i Možemo!. Umjesto da se, u duhu i slogu nasljeđa lijevih političkih ideologija, problematizira i kritički preispituje vrijednost domoljublja kao takva, po sebi, hrvatska se ljevica upušta u unaprijed izgubljenu bitku s desnicom, pokušavajući biti veći Papa od Pape”, zaključuje Hromadžić.

Tekst financira Agencija za elektroničke medije iz Programa poticanja novinarske izvrsnosti

Prati i dijeli Artkvart.hr

[#apstraktna sloboda](#) [#digitalna politika](#) [#Što ljevica može naučiti od desnice?](#) [#Vid Jeraj](#) [#Virtualni western](#)